

KATSAUKSIA JA KESKUSTELUA

Realistisuus ja legitiimisyys: näkökulma erään tieteenalan krooniseen kiistakysymykseen*

USKALI MÄKI

Poliittinen taloustiede (sellaisena kuin sitä on tähän asti opetettu) on juuriaan myöten Valhetta. Se on myös Viheliäisintä... mitä Paholainen tai Ihmisten Harhaanjohdaja on konsanaan keksinyt... Tästä »tieteestä» ja vain siitä... johtuu Kaikki nykypäivän pahuus. Sanon Kaikki... Se on Modernismin ruumiillistunut Kuolema... vajaamielinen, vaitelias, halvaannuttava rutto, joka on konsanaan koskettanut ihmiskunnan aivoja.¹

Huh. Harvoin lienee oppialaamme arvioitu näin aistikkaasti. Solvaaja on *John Ruskin*, vuosi 1862. Ruskinin asenne ei ollut mitenkään poikkeuksellinen. Samat tunnelmat olivat varsin yleisiä noihin aikoihin, 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä.

Aikakauden tuntoja valaisee toinen esimerkki. *John Kells Ingram*, Ruskinin aikalainen, irlantilainen comtelaiseen historismiin taipuvainen taloustieteilijä, käsitteli samaa kysymystä juhlapuheessaan vuonna 1878 arvovaltaisen *British Association for the Advancement of Science* -järjestön sektio F:lle. Tämä sektio oli omistettu talous- ja tilastotieteelle. Ingram totesi huolestuneena, että näiden

oppialojen asema tieteiden joukossa on joutunut uhanalaiseksi:

Sektioimme historiassa on tapahtunut merkittävä kriisi. Sen oikeus muodostaa osa *British Associationia* on asetettu kyseenalaiseksi. Jotkut vanhempien tutkimusalojen viljelijöistä tuskin tunnustavat poliittisen taloustieteen ja tilastitiikan oikeuden jäsenyyteen tieteen valtakunnassa... [Tämä] ei ole mikään erillinen ilmiö, vaan liittyy yleiseen mielipiteeseen alan ulkopuolella.²

Ingram hylkää sen näkemyksen, että »taloudelliset tosiasiat eivät salli tieteellistä tutkimusta», joskin taloustiede on hänen mielestään »vaikein kaikista tieteistä»; mutta hän on samaa mieltä niiden kanssa, jotka ajattelevat, että »tähänastinen tapa tutkia noita tosiasioita on epätydyttävä ja että monet niitä koskevat nykyiset yleistyksset ovat huteria». Erityisesti Ingram vastustaa »taloustieteilijöiden katteetonta kuvitelmaa, että he kykenevät eristämään tutkimansa erityiset ilmiöt, taloudelliset ilmiöt, kaikesta muusta — niiden materiaalin aspekti niiden intellektuaalisista, moraalisisista ja poliittisista aspekteista», sekä heidän »ylenpalttista pyrkimystään abstrahointiin ja epärealistisiin yksinkertaistuksiin»,

* *Lectio praecursoria* Helsingin yliopistossa 26. 5. 1990.

¹ »The Science of Political Economy is a Lie... to the very root (as hitherto taught). It is also the Damnedest... that the Devil, or Betrayer of Men, has yet invented... To this »science» and to this alone... is owing All the evil of modern days. I say All... It is the Death incarnate of Modernism... the cretinous, speechless, paralysing plague that has yet touched the brains of mankind.»

² »An important crisis in the history of our section has taken place. Its claim to form a part of the British Association has been disputed. Some of the cultivators of the older branches of research but half recognize the right of Political Economy and Statistics to citizenship in the commonwealth of science... [This] is no isolated phenomenon, but is related to a mass opinion outside the body.»

mikä ilmenee esimerkiksi »hypoteesinä, jonka mukaan ainoa inhimillinen intohimo tai motiivi, jolla on taloudellisia vaikutuksia, on varallisuuden halu».

Jotkut meistä saattavat olla taipuvaisia ajattelemaan, että nämä valitukset ovat kaikuja entisiltä ajoilta ja että ne voidaan jättää huomiotta, ovathan asiat nykyisin paremmalla tollalla. Lisäksi tai vaihtoehtoisesti joku saattaa ehdottaa, että niistä ei tarvitse välittää, koska ne eivät ole nykyisessä mielessä vakavasti otettavien asiensa taitavien ekonomistien mielipiteitä. Kenties Ruskin voidaan jättää huomiotta, koska hän on ulkopuolinen — runoilija, kulttuurikriitikko. Ja vaikka Ingramia voitaneen pitää vakavana tutkijana, joka oli perillä taloudellisista ja taloustieteellisistä kysymyksistä, kenties häntä ei tarvitse kuunnella, koska hän ei ollut sitoutunut taloustieteen päävirtauksiin.

Jos nämä asenteet tuntuvat houkuttelevilta, ei ole vaikea kutsua esiin muita todistajia. Joidenkin mielestä Nobelin palkinto taloustieteessä on tae kyvykkyydestä ja viisaudesta. Esitelmöidessään puheenjohtajan ominaisuudessa *American Economic Associationin* kokouksessa 1970 sittemmin Nobel-palkittu *Wassily Leontief* totesi muun muassa, että

epämiellyttävä tunne oppialamme nykytilasta on kasvanut joissakuissa meistä, jotka olemme tarkkailleet sen ennennäkemättömä kehitystä viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana. Tämä huoli näyttää vaivaavan myös niitä, jotka itse menestyksellisesti ovat edistämässä alan nykyistä korkeasuhdannetta. He pelaavat oppialan peliä ammattitaitoisesti, mutta heillä on vakavia epäilyksiä sen säännöistä.

Pääsy tällaisiin epämiellyttäviin tunteisiin on Leontiefin mukaan se, että

jatkuva keskittyminen imaginaariseen, hypoteettiseen pikemmin kuin havaittavaan todellisuuteen on vähä vähältä johtanut vääristymään siinä epävirallisessa arvoasteikossa, jota käytetään akateemisessa yhteisössämme sen jäsenten tieteellisten suo-

ritusten arvioimiseen ja arvojärjestykseen asettamiseen.³

Kuten hyvin tiedetään, tämän sukuiset julkituodut näkemykset asemansa vakiinnuttaneiden taloustieteilijöiden keskuudessa olivat varsin tavallisia 1970-luvun alkuvuosina, eivätkä ne ole kovin harvinaisia nykyisinkään. Leontiefin kanta ei menetä todistusvoimaansa siksi, että se olisi pelkkä poikkeus.

Entä alan opiskelijat? Tulisiko heitä kuunnella? Jotkut meistä saattavat ajatella, että opiskelijat ovat vain opiskelijoita — jos heillä on mielipiteitä, joista emme pidä, se johtuu siitä, että he eivät vielä ole oppineet oikeaa tapaa ajatella oppialamme hienouksista; heidän asenteensa voidaan panna merkillä, mutta vain pedagogisena ongelmana.

Kiinnittäkäämme kuitenkin tuokion verran huomiota siihen, mitä opiskelijat ajattelevat. Meillä kaikilla on asiasta enemmän tai vähemmän epäsystemaattista kokemusta, mutta sen lisäksi voimme tukeutua tuoreeseen systemaattiseen tutkimukseen. Äskettäisessä kyselyihin ja haastatteluihin perustuneessa tutkimuksessaan *Arjo Klamer* ja *David Colander* selvittivät korkealle arvostettujen yhdysvaltalaisen yliopistojen jatko-opiskelijoiden mielipiteitä ja asenteita kyselyin ja haastatteluin. Kenties häkellyttävien tulosten liittyi opiskelijoiden käsityksiin opinnoissa menestymisen perusteista. 65 % opiskelijoista oli sitä mieltä, että »etevyys harjoitustehtävien ratkaisemisessa» on »erittäin tärkeää», ja 57 % ajatteli, että »etevyys matematiikassa» on »erittäin tärkeää», kun taas vain 3 % oli sillä kannalla, että »perusteelliset tiedot taloudesta» on »erittäin tärkeää». Vastaavasti 68 % vastasi, että »pe-

³ »[A]n uneasy feeling about the present state of our discipline has been growing in some of us who have watched its unprecedented development over the last three decades. This concern seems to be shared even by those who are themselves contributing successfully to the present boom. They play the game with professional skill but have serious doubts about its rules. . . . Continued preoccupation with imaginary, hypothetical, rather than with observable reality has gradually led to a distortion of the informal valuation scale used in our academic community to assess and to rank the scientific performance of its members. . . »

rusteelliset tiedot taloudesta» on »merkityksetöntä» kun vain 2 % oli tätä mieltä »etevyydestä matematiikassa».

Opiskelijoiden haastattelut elävöittävät tätä kuvaa meille kaikille tutuilla sävyillä. Muuan *Massachusetts Institute of Technology*n ensimmäisen vuoden jatko-opiskelija kertoo professorista, joka esitellessään luennollaan odotetun hyödyn oletuksen »kulutti kymmenisen minuuttia hokien: 'Pankaapa muuten merkille, että kaikki empiiriset testit osoittavat, että ihmiset eivät missään nimessä käytä tällä tavoin.' Ja sitten me jatkoimme käyttäen kyseistä oletusta.»

Kyynisyys näyttää olevan tyypillinen seuraus tämän kaltaisista kokemuksista. Samaisen opinahjon toisen vuoden jatko-opiskelijan asenne ei ole mitenkään poikkeuksellinen: »Ymmärrän kyynisyyden. Tarkoitan, sehän on peliä — siis viranhakupeliä. Sinähän tiedät, mistä on kysymys — olethan akateeminen tutkija.»⁴

Ei olisi vaikea jatkaa samanhenkisten todistajanlausuntojen luetteloa lähes mielin määrin — voisimme antaa puheenvuoron monille muille Nobelin palkinnolla kruunatuille, oppialan toisinajattelijoille, muiden yhteiskuntatieteiden edustajille, taloustoimittajille, politiikan tekijöille. Heitä yhdistäisi epäily monien keskeisten talusteorioiden liiallisesta kaudesta, abstraktiudesta, käytännöllisestä hyödyttömyydestä — sanalla sanoen liialliselta »epärealistisuudesta». Miten meidän tulisi suhtautua näihin katsomuksiin? Olisiko viisasta jättää ne huomiotta nojautuen periaatteen »karavaani kulkee, koirat haukkuvat»? Vai olisiko kritiikkiin reagoitava huolellisin argumentein? Mielestäni on perusteltua ajatella, että monet näistä kriittisistä näkemyksistä ovat taloustieteilijöiden ja heidän ammattikuntansa kannalta aidolla tavalla relevantteja. Niihin on reagoitava tieteenalan oman edun nimissä.

Kysymys nimittäin on, paitsi taloustieteen sisäisten linjavalintojen perustelusta, myös tä-

män tieteenalan yhteiskunnallisesta legitimiudesta. Jos taloustiede olisi »juuriaan myöten valhetta», kuten Ruskin sivalsi, eikä juuri muuta kuin »viranhakupeliä», kuten odotuksissaan pettynyt opiskelija asian ymmärtää, mihin perustuisi tieteenalan legitimiys? Olisivatko veronmaksajat tai heidän rahoitetaan päättävät halukkaita maksamaan joukolle aikuisia ihmisiä korkeita palkkoja leikkimisestä »imaginaarisilla» malleilla, joilla ei ole juuri mitään tekemistä reaali maailman ilmiöiden ja ongelmien kanssa? Olisiko ajattelevan nuorison parhaimmisto halukas investoimaan intellektuaalisen potentiaalinsa pelkästään esoteeristen viranhakupelien opetteluun, joka vain harvojen tapauksessa palvelisi heidän pyrkimyksiään? Tämä asetelma ei ole vain taloustieteelle ominainen ongelma. Tieteensosiologit korostavat, että jokaisen tutkimusalan on pitkällä aikavälillä hankittava oikeutensa tiettyyn osuuteen yhteiskunnan resurssista markkinoimalla itsensä yhteiskunnallisesti legitimiinä toimintana. Taloustieteessä ongelma näyttää saavan kiinnostavia lisäpiirteitä sen tähden, että tämän tieteenalan teoriat koskettelevat sitä samaa materiaalia, joka on talouden toimijoille tuttu jokapäiväisen kokemuksen perusteella, mutta tekevät sen tavalla, joka on etäällä tämän arkikokemuksen sisällöstä.

Taloustieteilijät näyttävät siis kohtaavan ongelmatilanteen, jossa teorioiden relistisuus ja tieteenalan legitimiisyys kietoutuvat toisiinsa. Tilannetta voisi luonnehtia seuraavasti. Ensimmäinen toteamus on se, että taloustieteilijöiden ammattikunnan niin sisä- kuin ulkopuolellakin on esiintynyt ja yhä esiintyy vakavia epäilyksiä sen suhteen, kytkeytyykö tavanomainen taloustieteellinen teoriointi asianmukaisella tavalla taloudelliseen todellisuuteen. Näin voidaan sanoa ottamatta lainkaan kantaa siihen, ovatko nämä epäilykset oikeutettuja vai eivät. Toiseksi voidaan todeta, että legitimoitakseen itsensä palkkansa ansainneena intellektuaalisena ammattikuntana taloustieteilijöiden on tehtävä jotakin noiden kroonisten epäilysten hälventämiseksi; ja että niin he ovat aktuaalisesti menettelleekin, kuten vilkaisu oppialan historiaan nopeasti osoittaa. Kolmas huomautus on se, että ta-

⁴ »I can see being cynical. I mean, it is a game — I mean, the tenure. You know what it is — you're an academic.»

loustieteilijöillä ei näytä olevan käytössään vakuuttavia argumentteja taivutellakseen tehokkaasti epäilijät suopeampiin asenteisiin. Taloustieteilijöitä puuttuu systemaattinen ja epäilijöiden hyväksyttävissä oleva metateoria siitä, miten talusteoria saattaisi kytkeytyä todellisuuteen. Näin voidaan sanoa siksi, että epäilysten ja epäilijöiden joukko pysyy kroonisesti varsin suurena.

Miten taloustieteilijöiden tulisi menetellä selviytyäkseen näin luonnehditusta ongelmatilanteesta? Näyttäisi siltä, että heidän olisi tehtävä valinta muiden muassa seuraavien kolmen vaihtoehdon välillä, kun jätetään huomiotta mahdollisuus luopua niistä teorioista, joita on syytetty epärealistisuudesta. Ensinnäkin, taloustieteilijöiden olisi mahdollista myöntää, että epäilykset ovat perusteluja — että teorit, jotka joidenkin mielestä näyttävät epätoivoisen epärealistisilta ja irrelevanteilta, todellisuudessa myös ovat sitä ja pysyvät sellaisina, mutta että teorianmuodostuksen tarkoituksiperät eivät viime kädessä lainkaan liity maailman selittämiseen ja hallitsemiseen. Tämä vaihtoehto ei liene kovin tehokas legitimointistrategia.

Toinen vaihtoehto on omaksua se ajatus, että riippumatta siitä, kuinka epärealistisia talusteooriat ovat tai näyttävät olevan talouden kuvauksina, ne toimivat tehokkaasti ja luotettavasti käytännön talouspolitiikan välineinä. Tämän näkemyksen mukaan teoreettisen taloustieteen legitimiys pohjustetaan samalla tavoin kuin fysiikan tai kemian teorioiden tapauksessa: ratkaisevia ovat teknologiset implikaatiot. Valitettavasti asia on kuitenkin niin, että ne, jotka epäilevät talusteoriota todellisuuden kuvauksina, eivät yleensä ole juuri sen vakuuttuneempia niiden käytännöllisestä siunauksellisuudesta. Argumentti ei kovin hyvin onnistu kohentamaan taloustieteen yhteiskunnallista legitimiisyyttä.

Kolmantena vaihtoehtona on omaksua päteviä metateoreettisia työkaluja sen osoittamiseksi, että talusteooriat ovat vain näennäisesti epärealistisia — että tarkemmin katsoen ne ovat realistisia jossakin vaativammassa ja vähemmän ilmeisessä mielessä tai ainakin ovat kehitymässä sellaisiksi. Argumentin ydin olisi

seuraava. Jos talous ei ole sellainen miltä se arkikokemuksen perusteella tai pinnalta katsoen näyttää, vaan mahdollisesti pikemminkin ainakin suurin piirtein sellainen jollaisena talusteooriat sen kuvaavat, niin talusteooriatkaan eivät välttämättä ole sellaisia miltä ne päälle päin saattavat näyttää, siis ilmeisen epärealistisia, vaan mahdollisesti kunnianhimoisessa mielessä realistisia talouden kuvauksia. Epäilykset epärealistisuudesta perustuivat tällöin pintapuolisuuden aiheuttamaan harhaan. Tässä kuten yleensäkin, periaatteena olisi, että näennäisten pintavaikutelmien taakse on mahdollista päästä vain tunnollisen teoreettisen työn avulla, talouden tapauksessa talusteorian avulla, talusteorian tapauksessa metateorian avulla. Tämä argumentti saattaisi edellisiä paremmin palvella legitimaation tarpeita.

Totesin, että taloustieteilijöiden on perusteltua reagoida kriittisiin epäilyksiin teorioidensa epärealistisuudesta. Totesin myös, että tosiasiaa he ovat menelleetkin niin. Taloustieteilijät itse ovat panneet merkille realistisuuteen liittyvän legitimiuden ongelman, kuten epärealistisuudesta syytettyjen teorioiden metodologisten puolustusten pitkä historia osoittaa. Kohdatessaan valituksia talusteorian heiveröisestä tai olemattomasta suhteesta todellisuuteen, enemmän tai vähemmän huomattavat taloustieteilijät ovat yli puolentoista vuosisadan mittaan tarjonneet sarjan metateoreettisia apologioita. Taloustieteilijät, kenties jopa voimakkaammin kuin juuri minäkään muun alan tutkijat, tuntevat tarvetta julkisesti puolustaa teorioitaan ja teoriointitapaansa — tämä tarve tosin on vaihdellut ajasta ja koulukunnasta toiseen.

Talusteorian metodologisissa puolustustavoissa on mahdollista erottaa kaksi osittain päällekkäistä ja epäpuhdasta »vaihetta». Näyttää siltä, että erilaisten puolustusstrategioiden sisältö on kehittynyt jossakin mitassa yhtä jalkaa erilaisten intellektuaalisten profiilien ja niihin kytkeytyvien intellektuaalisen työnjaon muotojen kanssa.

Ensimmäisessä vaiheessa esiintyy vain vähän intellektuaalisen työn jatkoa, sekä taloustieteen sisällä että tieteenalojen rajojen ylitse:

taloustieteilijät ovat keskimäärin varsin lavealti sivistyneitä ja monipuolisesti kiinnostuneita; ne, joita voidaan pitää taloustieteilijöinä, olivat usein sekä halukkaita että kykeneviä muotoilemaan valistuneita näkemyksiä laajasta joukosta erilaisia aiheita, mukaanlukien oman oppialansa metodologiset ongelmat. Mitä metodologisten katsomusten sisältöön tulee, eräänlainen puolivirallinen näkemys (klassisen ja neoklassisen) valtavirtataloustieteen perustavien väitteiden luonteesta aina *Nassau Seniorista* 1820-luvulta *Lionel Robbinsiin* 1930-luvulle oli se, että nuo väitteet sitenkin, mahdollisista päinvastaisista vaikutelmista huolimatta, ovat jossakin tärkeässä mielessä »realistisia», vaikka ne eivät sallikaan taloustieteilijöiden johtaa niistä tarkkoja ennusteita — ja näin asioiden tämän näkemyksen mukaan tulikin olla.

Toisessa vaiheessa esiintyy paljon enemmän intellektuaalisen työn jakoa, joka ilmenee tiukentuvina tieteenaloja erottavina rajoina sekä tutkijoiden lisääntyvänä erikoistumisena tarkoin rajattuihin teemoihin taloustieteen sisällä. Tyypillinen taloustieteilijä ei osoita erityisen suurta halua ja kykyä muotoilla hyvin perusteluja näkemyksiä metodologisista kysymyksistä. He ovat usein valmiita hyväksymään karkean version siitä yleensä *Milton Friedmanin* nimiin pannusta näkemyksestä, että neoklassisen talusteorian »oletukset» ovat »epärealistisia» — mitä sen sitten tarkoitaneekaan —, eikä tässä ole mitään valittamista, koska teorian hyveet sijaitsevat muualla, kuten onnistuneissa ennusteissa.

Taloustieteilijöiden tässä vaiheessa satunnaisesti muotoilemat metodologiset näkemykset ovat valitettavan harvoin sofistikoituneita ja asianmukaisia ilmauksia sille, mitä taloustieteessä todella tapahtuu. Sikäli kuin *Friedmania* tai vaikkapa *Paul Samuelsonia* voidaan pitää ammattikuntansa mallikelpoina edustajina, on helppo väittää, että taloustieteilijät eivät ole viime vuosikymmeninä kyenneet erityisen onnistuneesti selvittämään, miten heidän teoriasensa kytkeytyvät maailmaan. Arvelen, että tämä johtuu ainakin osittain siitä, että erikoistuminen taloustieteessä on edennyt melkoisiin mittasuhteisiin. Talous-

tieteilijän, luodakseen ja säilyttääkseen kompetenssinsa valitsemallaan erikoistumisalueella, on vaikeata investoida riittävää osuutta resursseistaan tieteenfilosofisen metateorian hienouksiin.

Asioiden näin ollen ei ole lainkaan yllättävää, että olemme viime vuosina siirtyneet kolmanteen vaiheeseen taloustiedettä koskevan metodologisen ajattelun kehityksessä. Kolmannessa vaiheessa intellektuaalisen työn jako on viety askelta pidemmälle. Taloustieteen on muodostunut pieni, mutta kasvava metodologisen tutkimuksen osa-alue. Tätä erikoistumisaluetta luonnehtii joukko filosofisesti valistuneita spesialisteja, jotka ovat omistautuneet tutkimukselle, jonka kohteena on taloustiede itse ja joka on huomattavasti kollektiivisempaa ja kumuloituvampaa kuin aikaisemmat taloustieteen luonnetta koskevat pohdinnat. Tutkimus on myös yleensä »puoluettomampaa» kuin aikaisemmat koulukuntasidonnaiset julistukset.

Tämä tilanne näyttäisi antavan aihetta suuriin toiveisiin perinteisen realistisuusongelman ratkaisemisen suhteen. Kummallista kyllä, nämä toiveet ovat toistaiseksi jääneet paljolti toteutumatta. Pulmakysymyksen relevanssiin nähden aihetta on olennaisilta puoliltaan tutkittu lähes olemattomasti. Uusia ja hedelmällisiä ideoita ei ole juuri näkynyt viime aikoina. Emme esimerkiksi ole perillä edellytyksistä maksua edellä luonnehtimaani näkemystä, jonka mukaan jokin talusteoria saattaa olla vain näennäisesti epärealistinen. Näiden tutkimusteemojen laiminlyöntiä voisi pitää yhtenä keskeisenä aspektina taloustieteen metodologian omassa legitiimisyysongelmassa.

Koska realistisuuden ongelma lienee epäilemättä tärkein ja kroonisin metodologinen kiistakysymys taloustieteen menneisyydessä, nykyisyydessä ja otaksuakseni myös tulevaisuudessa, metodologioiden uuden sukupolven tulisi olla paljon nykyistä paremmin varustautunut ottamaan haaste vastaan ja tarjoamaan taloustieteilijöille välineitä pulman käsittelyyn aikaisempaa jalostuneemmilla tavoilla. Vain näin metodologinen tutkimus kykenee takamaan oman legitiimisyytensä pitkällä aikavälillä. Aikaisemmin sanotusta seuraa, että me-

todologisen tutkimuksen kohentuminen näiltä osin on olennaista myös taloustieteen yhteiskunnallisen legitimiisyyden selventämisen kannalta.

Miten metodologin sitten tulisi menetellä kyetäkseen ottamaan aitoja edistysaskeleita realistisuusongelman suhteen? Ensimmäisten askeleiden suuntaamiseksi reseptini on seuraavanlainen:

(1) Pidä huolta siitä, että käytössäsi on riittävän tarkka ja rikas sanasto ja käsitteistö. Älä esimerkiksi käytä termiä 'realismi' viittaessasi talusteorioiden ja niiden komponenttien ominaisuuksiin; käytä tähän tarkoitukseen termiä 'realistisuus'. Huomaa myös ja erityisesti, että teoria tai oletus voi olla realistinen tai epärealistinen ällistytävän monessa mielessä ja että jotkin näistä mielistä kytkeytyvät toisiinsa hyvin monimutkaisin sitein, kun taas toiset eivät näytä olevan välittömästi sidoksissa keskenään.

(2) Pidä silmällä taloustieteen omintakeisia piirteitä ja pyri käsitteellistämään realistisuuden ongelma niiden mukaisesti. Suhtaudu hankkeeseesi sekä empiirisenä että käsitteellisenä projektina. Älä esimerkiksi lainaa yleisestä tieteenfilosofiasta mitään sellaisenaan tarkistamatta sitä suhteessa noihin omintakeisuuksiin ja modifioimatta sitä asianmukaisesti

tarpeen mukaan. Tulet huomaamaan, että monille yleisen tieteenfilosofian ajatuskuluille on vain vähän tai ei ollenkaan käyttöä, kun taas jotkin toiset, tähän saakka huomiotta jääneet filosofiset resurssit osoittautuvat hyödyllisiksi pyrkiessäsi ymmärtämään taloustiedettä.

(3) Kun tutkimuskohteenasi on taloustiede, älä tyydy pelkästään kuuntelemaan taloustieteilijöitä heidän kertoessaan tekemisistään ja ajatuksistaan — joskin sekin on tarpeen —, vaan pyri myös pureutumaan siihen mitä he todella tekevät ja minkälaisia heidän toimintansa tulokset todella ovat.

(4) Pyrkiessäsi analysoimaan sitä, miten talusteoriat kytkeytyvät taloudelliseen todellisuuteen, pidä mielessäsi, että kyseisessä suhteessa on lukuisia Aspekteja ja että tämä moninaisuus on tyypillisesti jäänyt huomiotta sekä taloustieteilijöiltä että taloustieteen metodologeilta.

(5) Tutkiessasi talusteorian suhdetta maailmaan, kiinnitä huomiota teoriassa ja sen sovelluksissa implisiittisesti edellytettynä näkemykseen maailman yleisestä rakenteesta — se on, älä unohda analysoida talusteorioiden metafysisiä taustaoletuksia. Ilman niiden selvittämistä analyysisi teorian realistisuudesta jää puolitiehen.